

3. Sprawozdania

Sprawozdanie z działalności Działu Archeologicznego w latach 2009-2010

ROK SPRAWOZDAWCZY 2009

W dziale, w omawianym okresie zatrudnione były trzy osoby na umowę o pracę: archeolog licencjat Marcin Burdziej, magister archeologii Karolina Stań oraz pomoc muzealna Robert Paduch, a także dwie osoby na umowę zlecenie: magister archeologii Karol Kwiatkowski oraz konserwator zabytków Magdalena Borzęcka. Pracami wymienionego zespołu bezpośrednio kierował dyrektor Muzeum dr Marcin Majewski.

4-5 maja podczas posiedzenia Komisji Archeologii Średniowiecza i Czasów Nowożytnych Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN w Muzeum Archeologiczno-Historycznym w Elblągu dyrektor Muzeum wygłosił referat „Symbolika kafli pomorskich okresu renesansu”.

Podczas Konferencji Naukowej *Regiony – Rzemiosła – Kategorie: archeologia późnego średniowiecza i czasów nowożytnych w uwarunkowaniach nowego ustroju, czyli 20 lat później*, Dyrektor Muzeum wygłosił referat: „Ocena stanu badań archeologicznych nad okresem nowożytnym na Pomorzu Zachodnim”. Konferencja zorganizowana została przez: Muzeum Podlaskie w Białymstoku, Uniwersyteckie Centrum Archeologii Średniowiecza i Nowożytności oraz Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, odbyła się w dniach 21-22 maja w Supraślu.

W maju i w czerwcu Dział Archeologiczny prowadził badania interwencyjne w trakcie zmiany nawierzchni wokół kościoła św. Jana Chrzyciela (decyzja WUOZ: Z.Arch.-4112/28a/MS/2009). Odsłonięto relikty kaplicy grobowej rodu von Mildnitz oraz dwa dobrze zachowane pochówki szkieletowe, a ponadto w warstwach rozbiórkowych natrafiono na fragmenty unikatowych płytek posadzkowych z wyobrażeniem jelenia.

18 czerwca otwarta została wystawa czasowa „Miedzy traktem a Targiem Drzewnym” prezentująca wyniki prac archeologicznych prowadzonych w 2007 i 2008 roku w kwartale ulic Grodzkiej, Bolesława Chrobrego, Kazimierza Wielkiego i przedłużenia Władysława Łokietka. Kuratorem wystawy był pracownik Działu Archeologicznego Marcin Burdziej. W związku z przygotowaniem do wystawy konserwacji poddano wybór zabytków metalowych oraz wszystkie zabytki z drewna i skóry pozyskane w trakcie tychże badań.

W trakcie prowadzonych na zlecenie Urzędu Miejskiego w Stargardzie w 2008 roku badań sondażowych w okolicach Bastei przy ulicy Sukienniczej w jednym

z sondażu zlokalizowanym przy południowym narożniku czatowni zarejestrowano układ nawarstwień wskazujący na wielofazowe użytkowanie obiektu, w związku z czym podjęto starania o kompleksowe przebadanie obiektu. Po uzyskaniu zezwolenia w 2009 r. (decyzja WUOZ: Z.Arch.-4112/22/MS/2009) rozszerzono zakres prac ziemnych odsłaniając piwnicę z bogatym zestawem zabytków ruchomych datowanych na początek XVII wieku. Na podstawie kontekstu znaleziska ustalono, że odsłonięty obiekt stanowił formę strażnicy wojskowej, która uległa zniszczeniu w trakcie pożaru miasta w czasie wojny trzydziestoletniej 7 października 1635 roku.

W czerwcu i lipcu pracownicy Muzeum prowadzili uzupełniające badania sondażowe zlokalizowane w okolicach Bastei (decyzja WUOZ: Z.Arch.-4112/69/MS/2009) sprawdzające posadowienie fundamentów muru obronnego pomiędzy Basteją, a najbliższą czatownią. Badania te miały związek z planowaną przebudową Bastei oraz zmianą jej najbliższego otoczenia.

W czerwcu podczas nadzoru archeologicznego zleconego przez Administrację Osiedla „Stare Miasto” przy ulicy Szewskiej (decyzja WUOZ: Z.Arch.-4112/53a/MS/2009) prowadzonych w związku z instalacją przyłączy wodociągowych odsłonięto relikty drewnianej drogi z okresu średniowiecza, bądź końca wczesnego średniowiecza. Pozyskano do zbiorów kilkadziesiąt fragmentów ceramiki oraz zabytki skórzane. Pobrano do dalszych badań próby organiczne, dendrologiczne oraz ichtiologiczne.

W sierpniu na zlecenie Urzędu Miejskiego w Reczu pracownicy działu pod kierunkiem dyrektora prowadzili nadzór przy budowie przyłącza hydrantowego w północno – wschodniej części Starego Miasta przy ul. Ratuszowej (decyzja WUOZ: ZN-4170/80a/PK/2009). Odsłonięto zarys niewielkiej piwnicy, z zasypiska której wyeksplorowano ponad 6 000 fragmentów glinianych naczyń i kafił pochodzących z miejscowego warsztatu garncarskiego. Na podstawie analogii czas powstania zespołu zabytków określono na koniec XVI wieku.

W trakcie prowadzonych w sierpniu na zlecenie Gminy Miasto Stargard Szczeciński interwencyjnych badań archeologicznych przy budowie drogi dojazdowej do terenów przemysłowych na terenie byłego lotniska w Kluczewie (decyzja WUOZ: Z. Arch.-4170/94/MS/2009) dokonano odkrycia 10 obiektów zinterpretowanych jako groby ciałopalne ludności kultury pomorskiej.

W dniach 29 czerwca – 18 września Muzeum prowadziło czwarty sezon stacjonarnych badań na terenie klasztoru augustianów przy ulicy Klasztornej (decyzja WUOZ: Z. Arch. - 4112/64/2009/MS). Przebadano dwa wykopy (wykop IV o wymiarach 4x7 m oraz wykop V o wymiarach 6x6 m) odsłaniając relikty zabudowy klasztornej oraz zaplecze zabudowy gospodarczej. W badaniach poza pracownikami Muzeum udział wzięli studenci z Instytutu Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Zakładu Archeologii Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego.

Od lipca do września pracownicy Muzeum w Stargardzie przy udziale studentów archeologii Uniwersytetu Szczecińskiego prowadzili badania interwencyjne związane ze zmianą nawierzchni płyty Rynku Staromiejskiego (decyzja WUOZ: Z.Arch.-4112/9a/MS/2009). Odsłonięto brukowaną drogę datowaną na okres średniowiecza oraz relikty drewnianej zabudowy stanowiącej zaplecze placu targowego. Ponadto zadokumentowano dwa obiekty określone jako piece tyglowe do topienia brązu

związane być może z odlaniem dzwonów dla kościoła Mariackiego. Wśród zabytków ruchomych za szczególną uwagę zasługuje datowana na 1 poł. XIV w. kolekcja kilkunastu ołowianych plomb tekstylnych oraz znaczek pielgrzymi ze Strombergu w Westfalii.

W dniach 18-20 listopada Dyrektor Muzeum wraz z pracownikami Działu Archeologicznego wzięli udział w XVII Sesji Pomorzoznawczej w Gdańsku zorganizowanej przez: Muzeum Archeologiczne w Gdańsku, Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego, Instytut Archeologii Uniwersytetu Gdańskiego, Stowarzyszenie Promocji Zabytków Archeologicznych w Gdańsku oraz Fundację Ochrony Zabytków w Gdańsku. Wygłoszono 6 referatów i komunikatów omawiających wyniki najnowszych badań archeologicznych prowadzonych przez pracowników Muzeum na terenie miasta: dr Marcin Majewski – „Późnośredniowieczny warsztat ludwisarski odkryty na kwartale IX w Stargardzie” (referat), mgr Karol Kwiatkowski – „Jednorodne fajki gliniane z badań kwartału IX w Stargardzie” (referat), mgr Karolina Stań – „Obuwie i przedmioty skorzane, pozyskane w trakcie badań kwartału IX w Stargardzie” (komunikat), Marcin Burdziej – „Krypta grzebalna rodu von Krockow odkryta w reliktach kościoła poaugustiańskiego w Stargardzie”; „Siedemnastowieczny zespół zabytków odsłonięty w czatowni, przy ulicy Sukienniczej w Stargardzie”; „Cmentarzysko wczesnośredniowieczne z kwartału IX w Stargardzie” (komunikaty).

Od stycznia do kwietnia dyrektor Muzeum dr Marcin Majewski przeprowadził 4 kwerendy źródłowo – biblioteczne dotyczące kaflarstwa pomorskiego. Kwerendy prowadzone były w: Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu, Pommersches Landesmuseum w Greifswaldzie, Landesamt für Kultur und Denkmalpflege Mecklenburg-Vorpommern Abteilung Archäologie und Denkmalpflege Dezernat Archäologie – Stadtarchäologie w Stralsundzie oraz w bibliotece uniwersyteckiej w Düsseldorfie.

Poza badaniami stacjonarnymi pracownicy Działu Archeologicznego przeprowadzili łącznie dwadzieścia osiem nadzorów archeologicznych związanych z różnymi inwestycjami prowadzonymi na terenie miasta i gminy Stargard oraz na terenie gminy Marianowo.

W ciągu roku sprawozdawczego pracownicy działu prowadzili zajęcia muzealne oraz plenerowe dotyczące głównie zagadnień związanych z archeologią miejską.

W roku sprawozdawczym uzyskano wyniki kilku analiz problemowych, którym poddany został materiał wykopaliskowy wyeksplorowany podczas badań archeologicznych na terenie Starego Miasta w Stargardzie:

- dr Szymon Konwerski, *Opracowanie materiałów archeoentomologicznych ze Stargardu*

- dr Szymon Konwerski, *Materiały archeoentomologiczne z Rynku Staromiejskiego w Stargardzie Szczecińskim*

- mgr Grażyna Lupa, *Zabytki skórzane z wykopalisk archeologicznych w Stargardzie Szczecińskim*, dokumentacja konserwatorska

- prof. dr hab. Marek Krąpiec, *Wyniki analizy dendrochronologicznej z badań archeologicznych prowadzonych w Stargardzie Szczecińskim na stan. 11a*

- mgr Aldona Kurzawska, *Muszle mięczaków z Rynku Staromiejskiego w Stargardzie*

- mgr Matra Żukowska-Bosy, mgr Paweł Bosy, *Konserwacja obiektów archeologicznych z wykopalisk na stargardzkim Starym Mieście*, dokumentacja konserwatorska

- mgr Katarzyna Krawczyk, mgr Ewa Skowrońska, *Detal architektoniczny ze Stargardu i okolic*

- mgr Katarzyna Krawczyk, mgr Ewa Skowrońska, *Detal architektoniczny z badań na terenie dawnego kościoła i klasztoru augustianów – eremitów w Stargardzie. Kształtki do żeber i ościeży*

- mgr Katarzyna Krawczyk, mgr Ewa Skowrońska, *Detal architektoniczny z badań na terenie dawnego kościoła i klasztoru augustianów – eremitów w Stargardzie. Płytki posadzkowe i detal posadzkowy*

- mgr Katarzyna Krawczyk, mgr Ewa Skowrońska, *Detal architektoniczny z badań na terenie dawnego kościoła i klasztoru augustianów – eremitów w Stargardzie. Detal specjalny*

- mgr Katarzyna Krawczyk, *Formy odlewnicze z badań kwartału staromiejskiego w Stargardzie*

- mgr Paweł Żmuda, *Katalog zbioru zabytków szklanych odkrytych podczas badań archeologicznych na kwartale staromiejskim w Stargardzie*

ROK SPRAWOZDAWCZY 2010

W dziale, w roku sprawozdawczym zatrudnione były trzy osoby na umowę o pracę: archeolog licencjat Marcin Burdziej, magister archeologii Karolina Stań oraz pomoc muzealna Robert Paduch, a także dwie osoby na umowę zlecenie: magister archeologii Karol Kwiatkowski oraz konserwator zabytków Magdalena Borzęcka. Pracami wymienionego zespołu bezpośrednio kierował dyrektor Muzeum dr Marcin Majewski.

W dniach 8-11 marca dyrektor Muzeum dr Marcin Majewski przeprowadził kwerendy źródłowo-biblioteczne w Pommersches Landesmuseum w Greifswaldzie i Landesamt für Kultur und Denkmalpflege Mecklenburg-Vorpommern Abteilung Archäologie und Denkmalpflege Dezernat Archäologie – Stadtarchäologie w Stralsundzie.

W dniach 8 marca – 30 grudnia pracownicy działu prowadzili interwencyjne badania archeologiczne w trakcie wykonywania izolacji pionowej fundamentów kamienic usytuowanych we wschodniej pierzei Rynku Staromiejskiego będących siedzibą Muzeum (decyzja WUOZ: Z.Arch.-4170/9/MS/2010). Odsłonięto przemieszane warstwy kulturowe zawierające pojedyncze fragmenty zabytków pochodzących głównie z okresu nowożytnego związane z budową Odwachu oraz licznymi przebudowami pozostałych kamienic. W południowej części przyziemia Odwachu zarejestrowano próg stanowiący pozostałość odrębnego wejścia do budynku.

21–24 kwietnia podczas konferencji *Medieval Pilgrim Badges. Prospects of European Research*, która odbyła się w czeskiej Pradze dyrektor Muzeum wygłosił referat dotyczący średniowiecznych znaków pielgrzymkowych na dzwonach pomorskich: „Mittelalterliche Pilgerzeichen auf Glocken in hinterpommerschen Kirchen”.

17 czerwca odbył się wernisaż wystawy stałej „Aptekarstwo stargardzkie i pomorskie na przestrzeni wieków”. Kuratorem wystawy był dyrektor Muzeum dr Marcin Majewski.

10 czerwca w Instytucie Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie w ramach spotkania Komisji Archeologii Średniowiecza i Czasów Nowożytnych Komitetu Nauk Pra- i Protohistorycznych PAN odbyły się XVI Warsztaty Kafłarskie. Podczas posiedzenia dyrektor Muzeum dr Marcin Majewski wygłosił referat: „Najnowsze badania nad kaflami z Pomorza Zachodniego”.

24 czerwca otwarto czasową wystawę planszową wzbogaconą o makiety przestrzenne, przygotowaną przez Annę Teut, poświęconą architektowi Davidowi Gilly zatytułowaną „David Gilly (1748-1808). Pruski budowniczy krajowy. Życie – prace – działalność”. Kuratorem wystawy była Anna Teut i dyrektor Muzeum dr Marcin Majewski.

Od czerwca do września Muzeum prowadziło piąty sezon stacjonarnych badań na terenie klasztoru augustianów przy ulicy Klasztornej (decyzja WUOZ: Z. Arch.-4170/85/2010/MS). Przebadano dwa wykopy (wykop VI o wymiarach 4x8 m oraz wykop VII o wymiarach 4x6 m) odsłaniając relikty zabudowy klasztornej i zaplecza gospodarczego. W badaniach poza pracownikami Muzeum udział wzięli studenci z Instytutu Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Zakładu Archeologii Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego.

W sierpniu pracownicy Działu Archeologicznego po uzyskaniu zezwolenia Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków (decyzja: Z. Arch.-4170/99/MS/2010) rozpoczęły interwencyjne badania archeologiczne przy ul. Grodzkiej na Starym Mieście w Stargardzie. Badania te prowadzono w związku z planowaną zabudową wolnej parceli z przeznaczeniem na funkcje hotelowe. W trakcie prac archeologicznych odsłonięto relikty nowożytnej zabudowy mieszkalnej oraz nawarstwienia i obiekty pochodzące z okresu średniowiecza.

14 września w kolegiacie Najświętszej Marii Panny Królowej Świata przy udziale władz Powiatu Stargardzkiego, Gminy Miasto Stargard, przedstawicieli Zachodniopomorskiego Urzędu Konserwatorskiego, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz autorów odbyła się uroczysta promocja „Katalogu Zabytków Powiatu Stargardzkiego”. Redaktorem wydania był dyrektor Muzeum dr Marcin Majewski.

Podczas warsztatów ceramicznych, które odbyły się w Elblągu, w siedzibie Muzeum Archeologiczno – Historycznego w dniach 20-21 września, dyrektor Muzeum przedstawił wyniki prowadzonych rok wcześniej prac archeologicznych na terenie Starego Miasta w Reczu, podczas których odkryto pozostałości po działalności miejscowego warsztatu garncarskiego z końca XVI wieku.

15 października podczas konferencji w Trzebiatowie z cyklu *Spotkania Pomorskie* dyrektor Muzeum wygłosił referat zatytułowany „Prace ludwisarza trzebiatowskiego Jürgena Tetzlaffa i nieznaną wyrób konwisarza trzebiatowskiego”.

26 listopada podczas spotkania naukowego *Kolloquium zur Archäologie des Mittelalters und der Neuzeit in Mecklenburg-Vorpommern* w Greifswaldzie dyrektor Muzeum wygłosił referat poświęcony kaflarstwu pomorskiemu okresu renesansu zatytułowany: „Kachelfunde von 16. bis zum frühen 17. Jh. aus Hinterpommern”.

2-4 grudnia podczas konferencji w Kilonii zatytułowanej *Stand und Perspektiven der Archäologie des 15. bis 20 Jahrhunderts*, dr Marcin Majewski wygłosił referat podsumowujący stan badań nad archeologią nowożytną na Pomorzu w ostatnim dwudziestolecu: „Bewertung der archäologischen Forschung über die Neuzeit in Hinterpommern”.

Pracownicy Działu Archeologicznego wzięli również udział w kilku konferencjach naukowych jako słuchacze. 6-7 sierpnia w ramach pierwszych *Wolińskich spotkań mediewistycznych* w konferencji naukowej *Ekskluzywne życie – dostojny pochówek. W kręgu kultury elitarnej wieków średnich*, oraz 23-24 września na konferencji w Karlinie zatytułowanej: *W poszukiwaniu tożsamości historycznej Karlina*.

W roku 2010 ukazały się drukiem następujące prace pracowników naukowych Działu Archeologicznego:

Karol Kwiatkowski

Zbiór jednorodnych fajek glinianych z jednej z latryn kwartału IX w Stargardzie, „Stargardia”. Rocznik Muzeum w Stargardzie, t. V (2005-2009), Stargard 2010, s. 541-550.

Naczynia typu Stettiner Ware z badań archeologicznych Stargardu. Wstęp do badań nad problematyką [w:] „Od pomysłu do przemysłu“. Materiały opracowane z okazji obchodów Europejskich Dni Dziedzictwa 2010 w województwie zachodniopomorskim, pod red. A. Bartczak, M. Witek, Szczecin 2010, s. 37-43.

Nowożytna latryna na dawnej parceli 32 przy ulicy Kazimierza Wielkiego w obrębie kwartału IX w Stargardzie. Wyniki prac archeologicznych, „Zachodniopomorskie Wiadomości Konserwatorskie”, R. IV, Szczecin 2010, s. 99-108.

Marcin Majewski:

Przyczynek do działalności budowlanej Davida Gilly'ego w Stargardzie i jego wpływu na architekturę miasta przełomu XVIII i XIX wieku, [w:] David Gilly (1748-1808) i Friedrich Gilly (1772-1800). Pomorskie aspekty twórczości dwu pruskich architektów, pod red. E. Gwiazdowskiej, Szczecin 2010, s. 13-16.

Projekt tzw. wzorcowy trójosiowej kamienicy w Stargardzie (Stargard), 1777 [nota katalogowa w:] David Gilly (1748-1808) i Friedrich Gilly (1772-1800). Pomorskie aspekty twórczości dwu pruskich architektów, pod red. E. Gwiazdowskiej, Szczecin 2010, s. 34

Katalog Zabytków Powiatu Stargardzkiego, pod red. M. Majewskiego. Opracowanie autorskie: A. Bierca, E. Gwiazdowska, K. Kalita-Skwirzyńska, O. Kulesza-Szerniewicz, N. Maćków, M. Majewski [zabudowa sakralna i jej wyposażenie], U. Markiewicz, E. Rymar, S. Słowiński, W. Witek, t. I-II, Stargard 2010.

Sprawozdanie z działalności Działu Archeologicznego w latach 2004-2008, „Stargardia”. Rocznik Muzeum w Stargardzie poświęcony przeszłości i kulturze Pomorza, t. V, 2005-2009 (2010), s. 497-519.

Wstępne wyniki interwencyjnych badań archeologicznych przy ul. Ratuszowej w Reczu, pow. choszczeński, „Zachodniopomorskie Wiadomości Konserwatorskie”, R. IV, Szczecin 2010, s. 109-120.

Oprócz publikacji naukowych w lokalnych mediach ukazał się również szereg artykułów oraz wywiadów o charakterze popularnonaukowym prezentujących bieżące wyniki prac archeologicznych oraz wstępne wyniki analiz i prac badawczych dotyczących historii miasta.

Poza badaniami stacjonarnymi pracownicy Działu Archeologicznego przeprowadzili piętnaście nadzorów archeologicznych na terenie miasta i gminy Stargard.

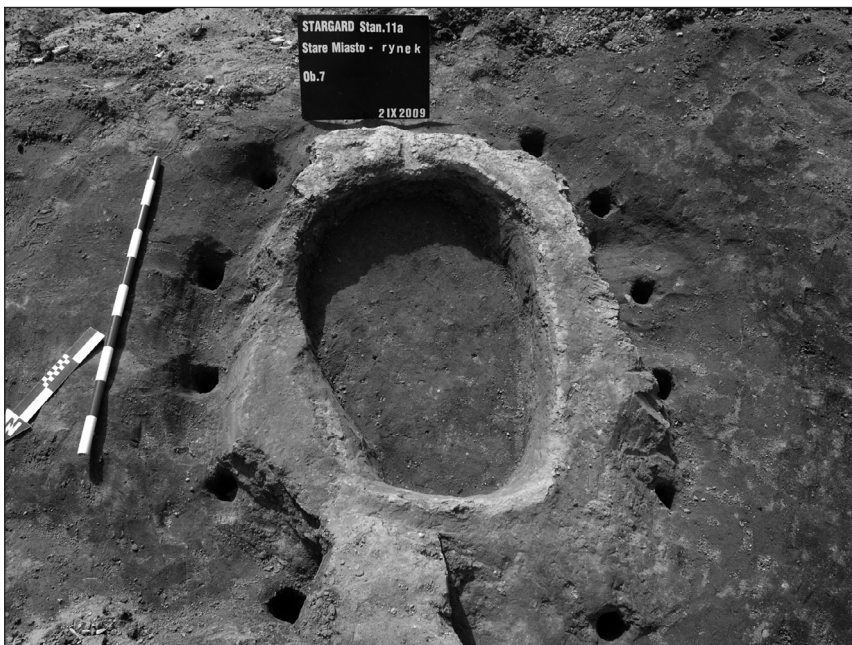
W roku sprawozdawczym uzyskano wyniki analiz problemowych, którym poddany został materiał wykopaliskowy wyeksplorowany podczas badań archeologicznych na terenie Starego Miasta w Stargardzie:

- mgr Paweł Bosy, *Konserwacja monet*, dokumentacja konserwatorska

Marcin Burdziej

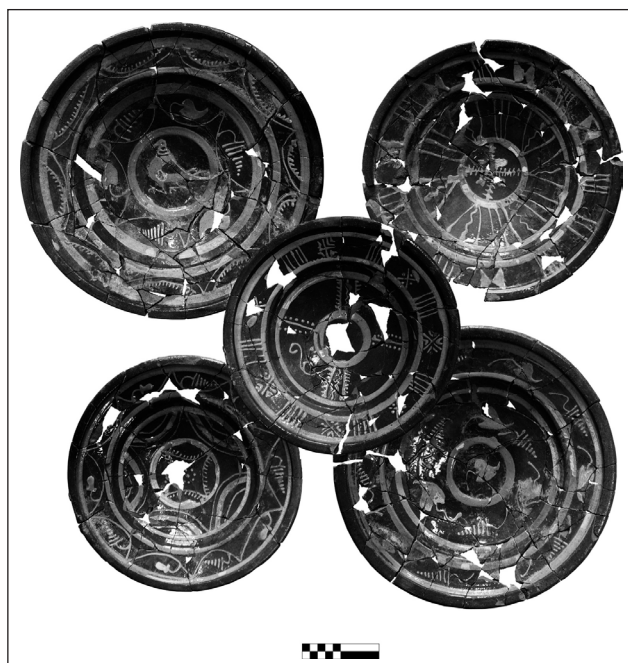
Ilustr. 1. Stargard, Stare Miasto, ul. Sukiennicza, Czatownia. Relikty piwnicy zniszczonej w pożarze 7 października 1635 r. Widok ogólny wnętrza po zakończeniu badań (fot. M. Burdziej – Muzeum w Stargardzie)

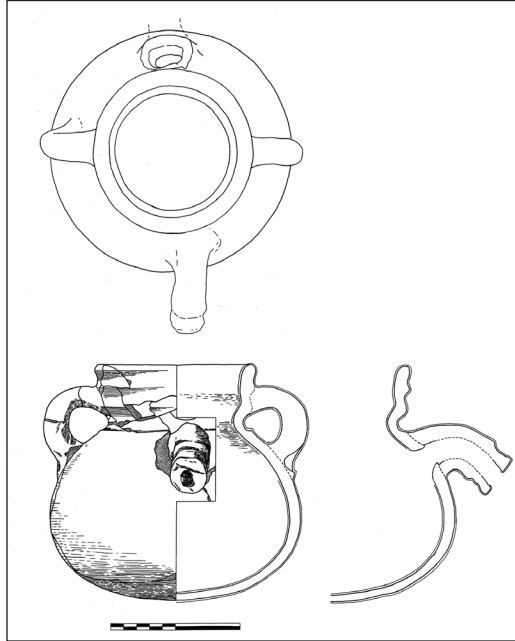
Ilustr. 2. Stargard, Stare Miasto, Rynek Staromiejski. Obiekt 7, piec tyglowy do topienia brązu, k. XIII w. (fot. K. Stań – Muzeum w Stargardzie)

Ilustr. 3. Stargard, Stare Miasto, Rynek Staromiejski. Znaczek pielgrzymi ze Strombergu w Westfalii, ok. 1300-1325 (rys. i fot. M. Burdziej – Muzeum w Stargardzie)

Ilustr. 4. Recz pow. choszczeński, Stare Miasto, ul. Ratuszowa. Wybór naczyń wydobytych podczas prac wykopaliskowych, warsztat miejscowy, k. XVI w. (fot. M. Burdziej – Muzeum w Stargardzie)

Ilustr. 5. Recz pow. choszczeński, Stare Miasto, ul. Ratuszowa. Lawaterz, k. XVI w.
(rys. M. Burdziej – Muzeum w Stargardzie)

Ilustr. 6. Stargard, Stare Miasto, klasztor augustianów-eremitów. Wykop V, profil N
i relikty ścian skrzydła klasztornej (fot. M. Majewski – Muzeum w Stargardzie)

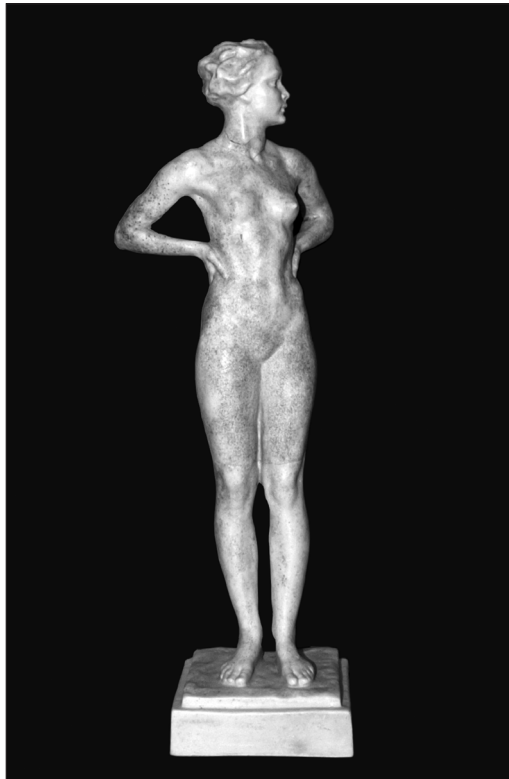
Ilustr. 7. Stargard, Stare Miasto, klasztor augustianów-eremitów. Wykop V, wsporniki sklepienne, XIII/XIV w. (fot. M. Majewski – Muzeum w Stargardzie)

Ilustr. 8. Stargard, Stare Miasto, Kwartał V, ul. Grodzka. Obiekt 1, konstrukcja średniowiecznej latryny (fot. K. Kwiatkowski – Muzeum w Stargardzie)

Ilustr. 9. Stargard, Stare Miasto, Kwartał V, ul. Grodzka. Zbiór naczyń siwych, XIV w.
(fot. K. Kwiatkowski – Muzeum w Stargardzie)

Ilustr. 10. Stargard, Stare Miasto, Kwartał V, ul. Grodzka. Porcelanowa figura pływaczki
wg projektu Daumillera z 1936 r., wykonana przez wytwórnię Rosenthal
(fot. K. Kwiatkowski – Muzeum w Stargardzie)